

زیبایی شناسی منظر؛ رویکردها و مدل های ارزیابی

رضا کشتکاران^{۱*}، امین حبیبی^۲

۱- دانش آموخته کارشناسی ارشد معماری دانشگاه شیراز، keshtkaran.reza@yahoo.com

۲- استادیار دانشکده هنر و معماری شیراز، a_habibi@shirazu.ac.ir

چکیده

زیبایی شناسی به عنوان یکی از محورهای اصلی مطالعاتی در حوزه منظر نقش به سزایی را در ایجاد راهبردهای طراحی و ارزیابی محیط ایفا می کند. با توجه به اهمیت موضوع، پژوهش حاضر به دنبال بررسی رویکردهای زیبایی شناسی منظر و مدل های ارزیابی آن می باشد. جهت تحقق این موضوع، پژوهش پیش رو به روش تحلیلی -توصیفی و با بهره گیری از منابع کتابخانه ای صورت گرفته است. با توجه به نتایج به دست آمده، به طور کلی دو رویکرد عمده درباره زیبایی شناسی منظر وجود دارد: زیبایی شناسی عینی و زیبایی شناسی ذهنی؛ که زیبایی شناسی عینی خود شامل دو رویکرد اکولوژیک و فرمال و زیبایی شناسی ذهنی نیز مشتمل بر رویکردهای روان- تنی، روان شناسانه و شناختی، پدیدار شناختی و تجربی می باشد. همچنین مدل های ارزیابی بر اساس مخاطب را نیز می توان به دو دسته مدل کارشناس محور و مدل ترجیحات مردمی تقسیم نمود.

واژه های کلیدی: زیبایی شناسی، منظر، رویکرد عینی، رویکرد ذهنی

۱- زیبایی شناسی

ایستتیک (aesthetics) رشته ای فلسفی است که به مباحث مربوط به «امر زیبا» و به تبع، به مسایل ناشی از بررسی نقادانه هنر می پردازد. [1] این اصطلاح با انتشار کتاب الکساندر باومگارتن (A.G. Baumgarten) فیلسوف خرد گرای آلمانی در سال ۱۷۵۰ میلادی، به زبان لاتین تحت عنوان AESTHETICA، به عنوان حوزه ای از مباحث مرتبط با «ادراک حسی» و به تعبیری، دانش حس شناختی معرفی شد. [2] از منظر زبان شناسی ریشه لغوی اصطلاح ایستتیک (aesthetics) در زبان یونانی به ادراک حسی، احساس و حساسیت (aisthesis) و نیز امر محسوس (aisthèton) باز می گردد. [2] در فرهنگ «اصطلاحات فنی و نقادانه فلسفی» لالاند، زیبایی شناسی دو معنا را در بر می گیرد:

۱- هر آنچه به زیبایی مرتبط شود، و هر آنچه منش زیبایی را تعریف کند.

۲- علمی که موضوعش داوری و ارائه حکم، درباره تفاوت میان زیبا و زشت باشد [3]

زیباشناسی دو بعد "عملی" و "نظری" را در بر می گیرد که زیبایی شناسی نظری معطوف به ارضای حس کنجکاوی است که به ترکیب های هنری بشر و احساساتی می پردازد که از زیبایی موجودات الهام می گیرد [4] در مقابل این دیدگاه زیبایی شناسی، دو بعد زیبایی شناسی "طبیعی" و "هنری" را نیز بیان می دارد که زیبایی شناسی هنری نه تنها بازنمایی از نمود

* این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد رضا کشتکاران با عنوان "طراحی مجموعه مسکونی با تمرکز بر زیبایی شناسی بصری ساختمان های بلند مرتبه" به راهنمایی آقایان دکتر امین حبیبی و دکتر حمیدرضا شریف در دانشگاه شیراز می باشد.